

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2004
FORFATTER:	K. E. Reddersen
TITEL:	Koldings borgmesterkæde.
KORT RESUME:	Udført af Hans Hansens Sølvsmedje, tegnet af Bent Gabrielsen og skænket af Winklers fabrikker i 1967.

KOLDINGS BORGMESTERKÆDE

AF K. E. REDDERSEN

“Jeg er overbevist om, at jeg på hele byrådets vegne kan sige firmaet S. Winklers Eftf. tak for den smukke gave, man her har overdraget os. Der er mange måder at fejre et jubilæum på, men når man specielt har ønsket at manifestere 75 års jubilæet hos Winkler ved at forære byen denne gave, så tager jeg det som et udtryk for en forståelse af det komplekse samfund, vi lever i, hvor ingen kan undvære hinanden. Ligesom vi fra kommunens side i høj grad er afhængig af et dygtigt erhvervsliv, så er samme erhvervsliv også med stærke bånd knyttet til byen, og med alle de problemer vi – som borgernes repræsentanter – arbejder med og søger at løse. I denne ånd vil jeg gerne modtage gaven og betragte den som en kæde, der binder by og erhvervsliv sammen, og det være sagt i videste forstand. Foruden at være symbolet på dette bindeled mellem det offentlige og den arbejdende by, vil det også være en kæde, som forbinder fortid med nutid og fremtid. Borgmestre er her kun på gæsteoptræden. De beklæder embedet kortere eller længere – men vil stadig blive afløst af andre, som skal føre arbejdet videre. I dag er det mig, der som borgmester skal modtage denne smukke kæde. Det er værd at understrege, at den er en gave til byen, og at den derfor vil blive båret af alle dem, som følger efter på denne post. Hjertelig tak!”

Ordene, som de nogenlunde korrekt er gengivet her, blev talt i byrådssalen den 31. marts 1967 af daværende borgmester, den

folkekære Peter Ravn, først og fremmest henvendt til repræsentanter fra det jubilerende Koldingfirma A/S Winklers Eftf., en trojka bestående af de tre direktører J. Jacobsen, Aage Langhoff og V. Thorning-Petersen. Denne sidste havde just forinden borgmesterens takketale hyldet Kolding både for sin smukke beliggenhed og for at have givet god grobund for mange industri- og handelsvirksomheder. Som ordførende havde Thorning-Petersen sluttet sin lovprisning med som ordfører for gruppen at overrække “til

Koldings borgmesterkæde udført af guldsmed Bent Gabrielsen 1967. Foto: N. Lisberg.

Dem, hr. borgmester Ravn, en kæde med ønsket om fortsat god fremgang for Kolding by!”

Og så blev kæden af guld hængt om Peter Ravns skuldre af triumviratet, idet meddirektørerne Jacobsen og Langhoff assisterede med at fæstne de til lejligheden udfærdigede små guldknapper på størrelse med en gammel dags kobberenøre helt ude på borgmesterens skuldervat, således at kæden kunne hvile smukt på kroppen. Thorning-Petersen sørgede for, at kædens midterstykke kom til at hænge pænt. Højt placeret og med tilsvarende nedhæng bagtil for balancens skyld. Så at sige skræddersyet til Peter Ravns korpus, hvilket blandt andet medførte, at midterstykket

– Koldings bysegl i 20 karat guld – hang så højt, at den ikke ville kunne dryppe ned i suppetallerkenen under en fremtidig middag.

Og ceremonien forløb festligt som resten af denne martsdag, der efter en frokost på “Saxildhus” via byrådssalen kl. 16 fortsattes på “Hotel Kolding”, hvor byrådet var vært for erhvervsrepræsentanter og – ikke mindst – indbudte fra det store trikotage- og konfektionsfirma Winkler, som havde til huse i Ålegården, der hvor senere Kolding Kommunes tekniske forvaltning og skoleforvaltning fik hjemsted, og hvor der den gang i 60erne var arbejdsplads for knapt 100 ansatte.

Fra byrådssalen den 31. marts 1967 – øjeblikket, hvor borgmester Peter Ravn får hængt den nye smukke borgmesterkæde på sine skuldre af ikke færre end tre direktører fra firmaet S. Winklers Efterfølger A/S i Kolding. Fra venstre ses J. Jacobsen, Aage Langhoff og ordførende V. Thorning Pedersen. Foto: N. Lisberg.

Denne skik med at forære en borgmesterkæde til en kommune, eller som det skete visse steder at bekoste et sådant smykke via en indsamling, var ingenlunde hverdag i 60'erne. To år før begivenheden på Koldings Rådhus var det samme sket i Vejle, hvor den legendariske bykonge Willy Sørensen, ligeledes socialdemokrat, havde fået et tilsvarende hæderstegn hængt om sin hals. Ejenommeligt nok også i forbindelse med et lokalt erhvervsforetagendes jubilæum, idet firmaet Dandy i Vejle i 1965 festligholdt sit 50års jubilæum. E. Bagger-Sørensen, fabrikant og konsul, kunne i Vejles gamle byrådsal overrække kæden til Vejles Willy og dermed sige tak for de mange års husly, sekundret af tredje generation i tyggegummikoncernen Holger Bagger-Sørensen. Jyllands-Posten for 6. oktober det år noterede i sin omtale, at den smukke kæde var tegnet af Bent Gabrielsen Pedersen og udført på Hans Hansen Sølvsmie i Kolding, hvor Gabrielsen foruden at være værkfører også var kunstnerisk medarbejder. Kæden var i 14 karat guld med et midterstykke, visende Vejles byvåben fra 1556 i 18 karat.

Den kæde, som i 1967 blev hængt om Peter Ravns hals, var tilfældigvis også tegnet af Bent Gabrielsen og forarbejdet af Hans Hansen, den ærværdige sølvsmie i Mazantigade. Det lå ellers ikke i kortene, eftersom Thorning-Petersen fra begyndelsen havde forestillet sig, at arbejdet skulle overdrages Anni og Bent Knudsen i Kolding. Men Aage Langhoff, der havde god fornemmelse for, hvad der rørte sig indenfor dansk kunsthåndværk, og som kendte Gabrielsen og hans kunstneriske kvaliteter, fastholdt, at opgaven skulle udføres i Mazantigade. Og det blev den så.

Bent Gabrielsen ved sit arbejdsbord, ca. 1965.

Begge kæder har da også en række fælles træk, og de skiller sig mærkbart ud i forhold til det guld og glimmer, som landets borgmestre oftest er blevet begavet med. At begge kæders midterstykke, medaljen, i fagkredse også kaldet en bijou, er byens cirkulære segl, er ikke opsigtsvækkende i hvert fald for Koldingsmykkets vedkommende. Her har dette populære seglaftryk fra 4. august 1421 alle dage været byens kendemærke. Overskriften lyder S'CIWITATIS IN KAALDING (segl for byen i Kolding), og i midterfeltet ses afbildet en hel fortælling, der næppe lader sig tyde i enkeltheder. I sin bog fra 1937 "Danske Købstæders Segl indtil 1660" beskriver arkivar P. B. Grandjean dette seglbillede således: "En på en af bølger fremragende sten siddende, venstrevendt, flyvefærdig ørn og en til venstre herfor opvoksende blomst." I sandhed en mageløs beskrivelse.

Både Vejles og Koldings borgmesterkæder er kropsnære og er bygget til at kunne ligge smukt omkring en overkrop, båret af skuldrene fjernt fra halsen. Begge smykkefor-

og bagside er brede, hvorimod skulderparterne fremstår smalle. Udformet således betyder det, at ikke to af kædernes mange led er ens, om end de parvis er af samme mål, dog spejlvendte. Hvor Vejlekæden er ret traditionel, hvad fronten angår, hvor kædens midterstykke er placeret et stykke ned på bærerens bryst og indfattet af de nederste led, så er byseglet på Koldingkæden frigjort af kæden og ophængt i dennes nederste led. Herved opnås to ting. Dels bliver medaljen mere synlig, og dels er der på denne vis skabt en bedre balance mellem for- og bagside, hvilket gør, at kæden hænger smukkere på sin bærer.

Skal man kigge nøjere på Koldingkæden, må man bevæge sig op på borgmesterkontoret, hvor den til daglig ligger sikkert forvaret i et boksrums, men hvor man med glæde viser smykket frem for besøgende. Det er imidler-

tid indpakningen, der først falder i øjet. Gabrielsens smukke arbejde rummes i et fornemt læderetui, en stor æske udført i gedeskind med todelt, sidehængt låg. Et prægtigt stykke kunsthåndværk, som senere skal nøjere beskrives. Nu til selve smykket.

De i alt 26 led på kæden er formet som versal H'er, hvis ben er samlet med kædeøskner. Alle led er savet ud af udvalgte, ca. 2 mm tykke 14 karats guldplader. H'ets tværgående midterbjælke er udført med svaj, således at leddene samlet danner, hvad man nærmest kunne betegne som en række superelipser. På kædens smalleste steder (skulderpartierne) er bredden 2,6 cm, på rygmidten 3,2 cm og fortil, der hvor medaljen er ophængt, er bredden 4,0 cm. Den samlede kæde måler indvendig 29 cm i bredden og 30 cm i højden og er altså nærmest cirkulær, men

Her ses Koldingkæden udført af Hans Hansen Sølvsmedie og tegnet af Bent Gabrielsen, liggende i det fornemme gedeskindsetui fremstillet hos københavnerbøgbindermesteren Ole Olsen.

yderst velskabt til en gedigen, bredskuldret person. Samtidig med at kæden falder dybt ned på ryggen, hæves medaljen på forsiden så tilpas højt oppe, at den netop er løftet op over det sted, hvor en mandsjakkes reverser mødes. Den ca. 1 kg tunge kæde bærer midterstykket i 20 karat ciseleret guld, omfattet af en ring med en diameter på 6,2 cm, der foroven åbner sig for at gå i indgreb med kædens nederste udadbøjede ben. Elegant!

Og så er kæden endda lidt større. I det før-omtalte etui ligger nemlig løst et ekstra dobbeltled. Leddet kan indføjes midt for på kædens bagside som det 27. led. Baggrunden er den, at kæden ved borgmesterskiftet i 1977 viste sig at være for snæver til Peter Ravns efterfølger Bent Rasmussen, som var anderledes bred på begge led. Gabrielsen måtte da i al hast udarbejde reservedelen, som notabene atter er fjernet fra kæden i forbindelse med, at afløseren, Per Bødker Andersen, har kropsmål, der er tæt på dansk standard. I øvrigt ses på kædens bagside, på de nederste led til venstre indgraveret: Peter Ravn 1962-1977, Bent Rasmussen 1977-1985, Per Bødker Andersen 1985 -.

Som allerede nævnt er et til smykket udført etui i gedeskind med til at fremhæve klenodiet. Æsken, der måler 40 x 54 x 6 cm, er udført med todelt sidehængt oplukke og med en bund, der er opbygget med kropsform, beklædt med ruskind, som gør, at kæden kan hvile hele vejen rundt. På oplukkets bagside ses på den ene fløj det velkendte bysegl, på den anden fløj teksten: KOLDING BY. Det fornemme stykke håndværk er udført af bogbinder Ole Olsen, København, kendt i en lang årrække for sin facade i Klosterstræde med de små vinduer fyldt med

håndgjorte bogbind. Kgl. Hofleverandør er han sågar blevet her på det seneste.

At Koldingkæden er skænket i et smukt etui, skyldes givet også Aage Langhoffs indsats, bekendt som han allerede da var med bogbinderen. Til sammenligning kan det anføres, at Gabrielsens Vejlekæde jo også ligger i boks på et borgmesterkontor, også tages frem til beskuelse for en besøgende, men som eneste indpakning har – en plasticpose.

Koldings borgmesterkæde har et sidste lille raffinement: I etuiet ligger der et sæt guldknapper på størrelse med en gammel kobber-enøre. Overfladen er neutral, glat, og et trykknapparrangement på bagsiden gør dem fastbare på bærerens skuldre, så kæden kan fastholdes udspændt. Dette særkende, at kæden først og fremmest ikke hænger og dansker i luften som et pendul, og at den desuden ligger ude i skuldervattet på en herrejække, gør, at der i en pressemeddelelse, udsendt af Guldsmedefagets Fællesråd den 14. april 1967, står at læse "*selv i en tid, hvor kønsrollebatten har gode tider, har vi tilladt os at regne med, at det endnu i mange år vil være mænd, der beklæder borgmesterposten i Kolding, siger guldsmeden og smykkekunstneren Bent Gabrielsen Pedersen, der i Hans Hansens Sølvmedie har skabt det nye, smukke værdighedstegn til byens førstemand. Derfor er denne borgmesterkæde udformet som et mandssmykke, fortsætter Gabrielsen videre og beskriver herefter kæden.*"

Pressen, så vidt det kan ses dog kun den lokale, havde vist højtideligheden berettiget interesse og omtale. Udelukkende ros til gaven og til gaverne og – ikke mindst – anerkendelse af Gabrielsens evner som smykke-kunstner. Det kan nok være, at denne pres-

semeddelelse, der med den noget klodsede ordlyd tydeligvis var skrevet af Guldsmedbladets redaktør Bendix Bech-Thostrup, vakte opsigt endda udenfor lokalsamfundets grænser. Til en begyndelse i Berlingske Aftenavis fra 15. april, hvor der i en kort enspaltet under billedet af kæden i etui står at læse, at man i Kolding kalkulerer med mænd til fortsat at bære den viste kæde. Tekst og billede under overskriften: *“Kæde kun for mænd?”*

Et stykke tid efter, torsdag den 30. maj, tager samme avis så tråden op på ny efter en research i lokaliteten med overskriften: *“En hån mod kvinder i politik”*, ledsaget af billedet med en smilende Peter Ravn smykket med den funklende mandekæde. Under overskriften uddybende: *“Kolding kan ikke få en kvindelig borgmester, fordi byens nye borgmesterkæde bevidst er skabt for at blive båret af en mand(!)”*

I artiklen, hvori smykkets skaber i øvrigt benævnes Bent Gabriel Sørensen (!), står blandt andet at læse, at udtalelsen *“må føles som en direkte hån mod to kommunalpolitikere i det nuværende Kolding Byråd, nemlig den konservative Asta Laursen, som er medlem af Udvalget for kulturelle Anliggender, medlem af Skolekommissionen og af Skoleudvalget. Sonja Andersen er medlem af Udvalget for kommunale Værker, og de er begge medlemmer af Socialudvalget og Børne- og Ungdomsværnet. Men uanset, hvilke opgaver Asta Laursen og Sonja Andersen har påtaget sig at løse for deres by og dens borgere, og uanset, hvad godt fremtidige kvindelige kommunalpolitikere i Kolding vil kunne gøre, vil de alle sammen i mange år på forhånd være diskvalificerede til borgmesterposten, og det alene fordi de er kvinder og af den grund*

På dette fotografi fra 2. september 1985 har borgmester Per Bødker Andersen netop overtaget borgmesterværdigheden – og dermed borgmesterkæden – fra Bent Rasmussen. Den er endnu ikke tilpasset. Foto: Peter Thastum.

altså ikke skønnes egnede til at bære Koldings tegn på borgmesterværdigheden.”

Og sådan fortsætter journalisten i samme skure under pseudonymet “Røn” sin kamp mod mandsvældet. Tænk hvis Koldings borgmester engang blev en lille spinkel mand. Tænk hvis Kolding en dag fik en kvindelig viceborgmester, og at borgmesteren blev forkølet! Og tænk hvis hun – viceborgmesteren – var en høj, flot og bredskuldret skjoldmø, som havde for vane at bære robuste smykker! Den fik hele armen den dag i københavneravisen. I hvert fald tilstrækkeligt til, at Bendix Bech-Thostrup i et brev til “Røn” på redaktionen i Pilestræde, København, måtte forklare, at Gabrielsen er en *“ung og moderne mand, der aldrig kunne drømme om at tænke i diskriminerende baner”*.

Bech-Thostrup skriver yderligere, at "kommer en pige en dag til at bære det åg at være borgmester, vil hun sikkert også nok kunne bære kæden". Og så slutter Bendix sit brev med en lille finte om, at "Røn" ikke kan læse indenad. Den ikke ukendte smykkekunstners navn er ikke Bent Gabriel Sørensen. Både Berlingske Tidende og andre gode tidender har gennem de sidsten femten år jævnt prist ham som en fremragende kunsthåndværker på linie med (her har Bendix spidset sin spydige pen) Hening Kummel, Nanna Dimsel og Georg Hansen – eller hvad de nu hedder!!! For nutidens læsere kan det oplyses, at Bech-Thostrup her hentyder til andre kendte kunsthåndværkere, nemlig billedhuggeren Henning Koppel, arkitekten Nanna Ditzel og sølvsmeden Georg Jensen. Alle er, bortset fra sidstnævnte, ligesom Gabrielsen modtagere af den fornemme hæderspris til nordiske brugskunstnere, Lunning-prisen, uddelt siden 1951 og indstiftet af direktør Frederik Lunning, New York, som repræsenterede Georg Jensen Sølvsmiede i USA. Hermed havde redaktionen af Guldsmedebladet rehabiliteret Gabrielsen og oven i købet fået denne placeret i nordisk kunsthåndværks formel 1-klasse.

Det var så afslutningen på den lille fight om kæden og kvinden i politik. Men endnu inden hverdagen efterlod byens nye kæde i sin gedekindsæske til pengeskabets trange rum, blev den nok en gang genstand for opmærksomhed, da Koldinghus i perioden 6.-22. oktober 1967 lod afholde en stor udstilling under titlen "Jysk Sølv 1620-1967" som det lokale bidrag til den landsomfattende Scandinavien Design-Cavalkade. Slottets bibliotekssal, som var udstillingens ramme, var under særlig bevogtning døgnet igen-

Udstillinger

156 klenodier fra danske museer – og en lang række strålende jysk nutidsølv – bestik, korpus, smykker – fra Fr. Hingelberg, Århus, Carl M. Cohr; Fredericia, Gerda og Bent Exner, Åbybro, Anni og Bent Knudsen og Hans Hansen Sølv, Kolding.

Desuden 9 jyske borgmesterkæder

KOLDINGHUS

6.–22. oktober

Hverdage kl. 10–16 og 19–21

Lørdag-søndag kl. 10–18

Samme år som kæden var blevet overrakt byen, blev der i efteråret 1967 afholdt en stor udstilling på Koldinghus med titlen „Jysk Sølv 1620-1967“. Blandt udstillingens klenodier var nogle borgmester- og rektorkæder.

nem, og gæster til udstillingen førtes gennem flagallé og illumination om aftenene op til slottets port. Som vartegn for udstillingen og som blikfang i annoncerne figurerede Gabrielsens nyeste kæde, idet man i udstillingen foruden at fremvise korpus og udsøgte smykker samt bestik fra hele perioden op til de nyeste arbejder fra de "*som fortsat forsværer Koldings farver* –", Anni og Bent Knudsen, Bent Gabrielsen Pedersen og Karl Gustav Hansen samt debutanten dennes søn, Hans Hansen jun. i forgemakket som en festlig optakt udstillede en overdådig ophængning af en halv snes gedigne borgmester- og rektorkæder, alle udført af jydsk guldsmede. I pressen fra oktoberdagene fortælles ikke alene om rektorkæderne fra Århus Universitet og Tandlægehøjskolen, men også om kæderne fra Fredericia, Ribe, Haderslev og Herning. Men som nævnt i Kolding Folkeblad dertil den allernyeste, den fra Kolding, og den blandt alle nok mest vellykkede i kunstnerisk henseende. Som et kuriosum vist tilmed Jydsk Guldsmedeforenings overdådige guldkæde med ikke færre end 63 forskellige ædle sten, strålende i alle farver.

Men efter at udstillingen sluttede, blev det så endelig hverdag for Kolding-kæden. Den person, som den var skabt til, Peter Ravn, var ikke meget for glansfulde optrin og fest. Han befandt sig altid bedst i arbejdet, i hverdagen på sit borgmesterkontor. At bære guldkæde, at glimre i pomp og pragt lå ham ikke på sinde, og der skulle virkelig meget til, før han iførte sig den. Et kongeligt besøg eksempelvis.

Fra en af de sikre lejligheder, hvor kæden er fremme som ceremonigenstand i de senere mange år, er ved det konstituerende møde i

byrådssalen. Den finder sted, efter at kommunalvalg har været afholdt. Dette første møde, efter at valgets resultat foreligger, har som eneste punkt valg af borgmester. Mødet ledes af det af byrådets medlemmer, som har størst anciennitet. Når valget så har fundet sted, tager mødelederen kæden og hænger den om halsen på den nyvalgte borgmester.

I Peter Ravns borgmesterperiode efter at kæden var skænket, dvs. ved borgmestervalgene i 1970 og i 1974, foregik valgene akkurat som ovenfor omtalt, men uden at kæden optræder(!). Ifølge de obligatoriske fotos, der optages til lejligheden, visende den nyvalgte borgmester omgivet af byrådets medlemmer, bærer Peter Ravn ikke kæde! Skikken med at kædepryde den nyvalgte indføres først ved Bent Rasmussens valg i 1978 og er nu fast tradition.

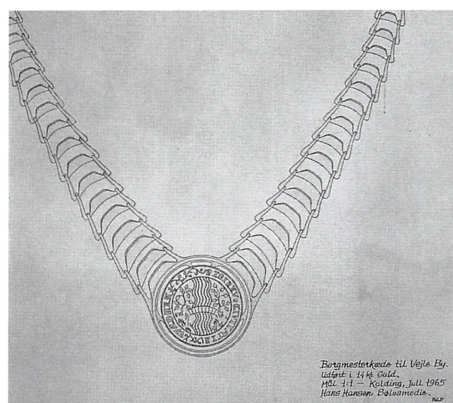
Op således er kæden på alle måder blevet et skattet klenodie for Kolding. Den hviler på borgmesterens skuldre ved enhver festlig anledning, der finder sted i byrådssalen og fremvises i øvrigt med glæde til de mange, som gæster byen og rådhuset, ikke mindst kommunens venskabsbyer og andre internationale kontakter, som lægger vejen forbi det østjydske.

Som en regel gælder det, at smykket nødtigt bruges udenfor huset. Selvfølgelig kan det forekomme, f.eks. når borgmesteren skal ledsage ganske særlige gæster på tur i byen, medlemmer af Kongehuset eller tilsvarende overhoveder fra andre lande, som aflægger Kolding besøg. Det er reglen, javist, men reglen kan også brydes i særlige tilfælde. Et par gange har nuværende borgmester i sin regeringstid skullet foretage hastevielser uden for rådhuset som følge af indtruffen, alvorlig

sygdom, der har forhindret en bestilt vielse i byrådssalen. Når vor borgmester derfor har måttet henlægge vielsen til et sygehusværelse, har skønnet været, at kæden kunne være med til at sprede højtid og glæde. Ved disse sjældne lejligheder er klenodiet puttet i en tarvelig plasticpose og gelejdet ud af huset med behørig vagtmandskab.

Og endelig, som et særligt kuriosum kan det nævnes, at der allerede i Bent Rasmussens tid indførtes en brug af kæden ved en ganske speciel anledning i forbindelse med en gallaopvisning og efterfølgende præmieoverrækkelse. Til umådelig glæde for arrangøren, der i byens øjne nogle gange havde "sat Kolding på Europakortet", som det udtrykkes.

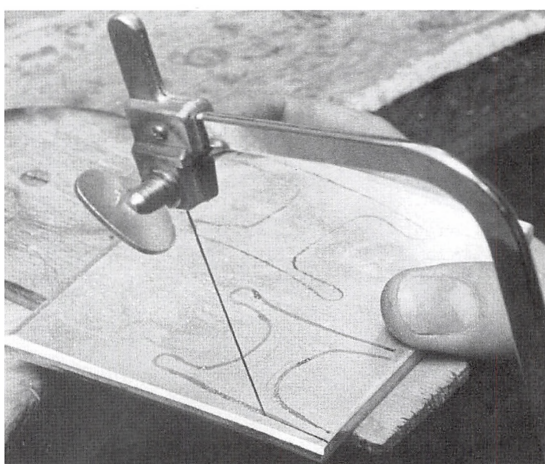
Denne vedtagelse, denne skik i særklasse er fortsat under Per Bødker Andersens regime, hvilket ved en lejlighed har givet anledning til en højst pudsig episode, hvor rammerne var Industrien ved nytårstide, en gallaaften, hvor smoking og farvestrålende kjoler fyldte festsalen. Der skulle borgmesteren med kæde spille sin rolle en sen lørdag aften. Men eftersom rådhuset allerede stængede dørene fredag eftermiddag, blev kæden i dybeste diskretion ført ud af huset og gelejdet ned til Industrien, hvor kølerummet ansås for at være det sikreste opbevaringsrum. Per Bødker, som hin lørdag kun var iført letvægtssmoking ovenpå en tynd nylon skjorte, fik umiddelbart før den borgmesterlige optræden skulle løbe af stabelen den iskolde kæde lagt om bringen. En polarkulde bredte sig i løbet af få minutter og fik til følge, at pokaloverrækkelsen skete med klapprende tænder og skælvende hænder til præmie-modtagerens store undren.

Alle borgmesterkæder fra Bent Gabrielsens hånd er inden udførelsen omhyggeligt blevet tegnet i blyant og farvelagt. Tegningen af Koldingkæden er desværre bortkommet, men i Gabrielsens besiddelse er endnu en fin tegning af den to år ældre Vejlekæde. Tegningen, som vises her, er først og fremmest en såkaldt kundetegning udført for at vise bestilleren – i dette tilfælde DANDY i Vejle – hvad der var blevet sat i ordre. Foto: Bent Gabrielsen.

Med denne lille kuriøse hændelse kan beretningen om Koldings borgmesterkæde og om smykkekunstneren Bent Gabrielsens to originale guldkæder fra 60'erne – de fra Vejle og Kolding – afsluttes. Men inden endeligt punktum sættes, er det vel på sin plads at få nævnt, at samme Gabrielsen langt senere udførte endnu tre borgmesterkæder – dog ikke i guld, men i lueforyldt sølv. Til Egtved og Give, begge i 1995 og endelig i 1997 til Trehøje, hvilket er med til at dokumentere, hvor populære borgmesterkæder er blevet på det seneste.

Nu, hvor selv små landkommuner besidder et sådant symbol på borgmesterværdig-

Øverst: På uvalgte guldplader, ca. 2 mm tykke, aftegnes kædens enkelte led, hvorefter de savnes ud. Nederst: kædeleddet files, indtil den ønskede form er opnået.

heden, er det bemærkelsesværdigt at kunne konstatere, at Københavns Kommune, landets største, mest betydningsfulde, ikke ejer nogen og har aldrig ønsket at besidde en slig genstand. Derom senere, idet emnet her i denne artikel inspirerer til endnu en gang at foretage et lille sidespring, nemlig en kort omtale om emnet kæde i bredere forstand.

Hvor som helst borgmesterkæderne er genstand for omtale, fremgår det, i hvor høj

grad smykket bidrager til at illudere feststemning, højtidelighed og værdighed. Dette særlige træk, denne egenskab ved kæden er slet ikke af ny dato. Kæden har i umindelig tid været et symbol på magt, ære og på styrke. Derfor skal der et øjeblik, inden et definitivt punktum sættes, rettes en projektor på kæden som et gammelt symbol gennem omtalen af en kendt, en klassisk situation fra vort lands historie. Episoden udspiller sig i 1560'erne, hvor det vil huskes, at Frederik 2. udfoldede store bestræbelser for at bevare kontrol over de indre danske farvande. Ikke mindst forsvaret af Øresund var af afgørende betydning, hvorfor herremanden, rigsadmiral Herluf Trolle satte sig for – endnu en gang – at stå til søs mod en større, svensk flåde. Den indflydelsesrige og kendte teolog Niels Hemmingsen, Trolles gode ven, søgte at fraråde den aldrende rigsadmiral dennes forehavende, der jo kunne medføre tabet af Trolles liv og lemmer. Men admiralen svarede da sin velmenende ven med de kendte ord: "Ved I, hvorfor vi hedder herremænd, hvorfor vi bærer gyldne kæder, har jordergods og vil være yppermere, højere agtet end andre?" Og derpå sejlede han ud, og blev for resten bragt såret i land og døde af sårfeber kort efter. Denne ædle herremand kendte forpligtelsen ved at bære kæde, at være blandt de yppermere og have magt og ære.

Nu om dage, i vort nøgterne og sekulariserede samfund benyttes kæder ikke blandt velbyrdige rangspersoner. Der er dog et par undtagelser. Først og fremmest de få, yppermere ihændehavere af Elefantordenen, der normalt bærer det gode dyr i bånd, hængende på venstre skulder. Dog to dage om året, bæres i kæde. Den 1. januar, som er ordenens

højtidsdag samt på regentens fødselsdag. Kæden er for resten ganske smuk og bæres med stort rygvedhæng ude på det yderste af skuldrene. Blandt rangspersoner må også regnes rektorer, både for universiteterne og for de højere læreanstalter. Alle har en rektorkæde, hvoraf den fra Københavns Universitet for føje år siden var på alles pupiller, da talerstolen ved en årsfest blev erobret af en ung, sammenbidt Finn Ejnar Madsen, der begærede ordet, hvilket en smilende rektor Mogens Fog tillod. For øjnene af Kongehusets medlemmer og andre honoratiores. Fog står pænt i baggrunden, iført sin prægtige kæde med en cirkelrund medaljon ophængt i ikke færre end tre parallelle kædeforløb i guld.

Men bortset fra disse få eksempler fra superligaen, så er skikken med kæden overtaget af borgerskabet.

Tidligere har Jydsk Guldsmedeforeningskæde været nævnt. I købmandskredse og blandt håndværksmestre er begrebet velkendt i form af de gamle laugskæder, hvis historie rækker langt tilbage. Og endelig kan man jo pege på alle de borgerlige skydeselskaber, hvis oprindelse fortaber sig tilbage til købstædernes opdukken, der ved festlige lejligheder, ikke mindst ved fugleskydninger, frembærer hele to kæder – en formandskæde og en kongekæde.

Men nu tilbage til de borgmesterbårne kæder, hvis historie herhjemme er af ny dato, idet den første kommune, der tog skikken op, var Gentofte, der i 1934 fik fremstillet en i forgyldt sølv med byvåbnet i emalje, indskrift og årstal med et Dannebrog øverst. Pris 850 kroner!

Københavns Kommune har stik imod danske traditioner aldrig anvendt en borg-

mesterkæde. Imidlertid kan man i hvert fald en gang om året se overborgmesteren iført en aldeles flot kæde. Den er skænket byen af danske kunsthåndværkere, og den luftes ved en årlig tilbagevendende medaljeoverrækelse til unge med afsluttet håndværkeruddannelse. Kæden kaldes derfor Københavns uofficielle borgmesterkæde.

En anden koldingvirksomhed, Anni og Bent Knudsen, har udført en kæde til Viborg i 1970, udformet som en kopi af en gylden bæltekæde, fundet i Søndersø nær Viborg. En tilsvarende kæde til Fredensborg-Humblebæk er værd at nævne, al den stund den er fremstillet af H. M. Dronning Margrethe vel at mærke i samarbejde med guldsmeden Kim Buck. Kommunen er jo hjemsted for Fredensborg Slot, ligesom tidligere hofchef Haslund Christensen har bopæl her. Lueforgylt sølv, pris i 1995 125.000 kroner.

Det kan konstateres, at størsteparten af danske kommuner efter kommunesammenlægningerne i 1970 har fået anskaffet sig en borgmesterkæde – mer eller mindre loddig, idet de værste eksempler er rene fastelavnerekvisitter. Men der vil i nær fremtid uvægerligt dukke et problem op. En ny kommunalreform rumler i kulissen. Blandt sammenlagte kommuner vil krigen rase. Hvis kæde skal blive den foretrukne? Og hvad værre er – over hundrede kæder vil blive overflødige og hjemløse. Skal de ikke gå en total forglemmelse i møde, var det måske en idé at oprette et borgmesterkædemuseum.

Det er imidlertid ikke vort problem. Gabrielsens smukke kæde vil overleve her i dette smørhul af en kommune. Den vil endda en skønne dag blive overtaget af en kvinde, hvad enten det sker med flere eller færre led.

BENT GABRIELSEN

Født i København 1928

Udlært som guldsmed 1949

Afgang fra Guldsmedehøjskolen, København 1953

Kunstnerisk medarbejder hos Hans Hansen Sølvmedie, Kolding 1953-1969

Eget værksted fra 1969

Har udført specielle opgaver, bl.a.:

Kirkesølv og altertavle for Brændkjærkirken, Kolding

Altertavle og sølv for Simon Peters Kirke, Kolding

Kirkesølv for Gjesing Kirke ved Esbjerg

Borgmesterkæder: Vejle, Kolding, Egtved, Give og Trehøje kommuner.

PRISER/LEGATER

Hoffjuveler Poul Michelsens Jubilæumslegat, 1956
3. Prize Metal: "Young Americans and Scandinavians", Museum of Contemporary Crafts, New York 1956

Baron Theophilus Hansens Rejselegat, 1959

Guldmedalje, XII. Triennale, Milano, 1960

Chr. Grauballes Mindelegat, 1962

Lunningprisen, 1964

SEPARATUDSTILLINGER:

Den Permanente, København 1970

Kunstindustrimuseet, København 1978

Japan: Årlige udstillinger fra 1981-1997

Kunstmuseet Trapholt: Bent Gabrielsen, 40 år med smykker, 1994

UDSTILLINGER:

Museum of Contemporary Crafts, New York 1956

Neue Form aus Dänemark, Tyskland 1956-57

XII. Triennale, Milano 1960

Dansk Form og Miljö, Stockholm 1960

The Arts of Denmark, USA 1960-1961

Dänishes Silber und Handwerk, Schweiz 1962

Unge Skandinaviske Designere, Göteborg 1962

Modern Scandinavian Jewelry, New York 1964

Argenterie et Bijoux Danois, Paris 1965

World Exhibition, Montreal 1967

Skandinaviske Lunningprismodtagere, Den Permanente, København 1967

Design in Scandinavia, Australien 1968

Two Centuries of Danish Design, London 1968

Modern Danish Design, Moskva 1969

Gold+Silber – Schmuck+Gerät, Nürnberg 1971

Sieraad 1900-1972, Amersfoort, Holland 1972

Jewelry Arts Exhibition, Tokyo 1970/1973/1976/1979

Dansk Design Kavalkade, København 1980

Renwick Gallery of Fine Art, Washington D.C. 1980

Scandinavian Modern Design 1880-1980, USA 1982-1983

The Lunning Prize, Kunstindustrimuseerne København, Oslo, Stockholm 1986

Design au Danemark 1950-1987, Frankrig 1987-1988

Denmark Modern Craft Exhibition, Tokyo 1987

„Mit træ“, Kunstindustrimuseet, København 1998

REPRÆSENTERET PÅ

FØLGENDE MUSEER:

Kunstindustrimuseet, København

Röhsska Konstslöjdmuseet, Göteborg

Museet på Koldinghus

Museum für Kulturgeschichte, Dortmund